

MIGRAȚIA DE MUNCĂ: POTENȚIALE AMENINȚĂRI SAU DIRECȚII PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII ECONOMICE

LABOR MIGRATION: POTENTIAL THREATS OR DIRECTIONS TO ENSURE ECONOMIC SECURITY

DOI: [https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.2\(114\).06](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.2(114).06)

CZU: 339.7

Nadejda HOMIȚCHI,
doctorandă,
Academia de Administrare Publică,

Vitalie CAZACU,
doctor, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

In this article the authors analyze the dynamics of external labor migration as a factor of economic security of the Republic of Moldova, provide a forecast for the dynamics of external migration balance, using a mathematical model, taking into account the main problems and threats to economic security the influence of labor migration, as well as possible ways to overcome them.

Keywords: migration processes, state security, external migration, labor migration, remittances, threats to economic security

REZUMAT

În articolul dat autorii analizează dinamica migrației externe a forței de muncă ca factor al securității economice al Republicii Moldova, oferă o prognoză pentru dinamica balanței migrației externe, folosind un model matematic, luând în considerare și principalele probleme și amenințări la adresa securității economice care apar sub influența migrației forței de muncă, precum și posibile modalități de depășire a acestora.

Cuvinte-cheie: procese migraționiste, securitatea statului, migrația externă, migrația forței de muncă, remitențe, amenințări la adresa securității economice.

Securitatea economică ca cea mai importantă componentă a securității naționale este o anumită stare a sistemului economic, care asigură protecția garantată a drepturilor și intereselor societății, statului, individului la nivel național și internațional prin

prevenirea, localizarea și atenuarea amenințărilor interne precum și realizarea unui nivel adecvat de dezvoltare socio-economică a țării. Amenințările la adresa securității economice a țării sunt o combinație de condiții și factori care creează un pericol pentru

interesele vitale ale individului, societății, statului și fac dificilă sau imposibilă realizarea intereselor economice naționale. Securitatea națională și economică sunt direct legate de procesele de migrație. Procesele de migrație internațională a forței de muncă au o influență decisivă.

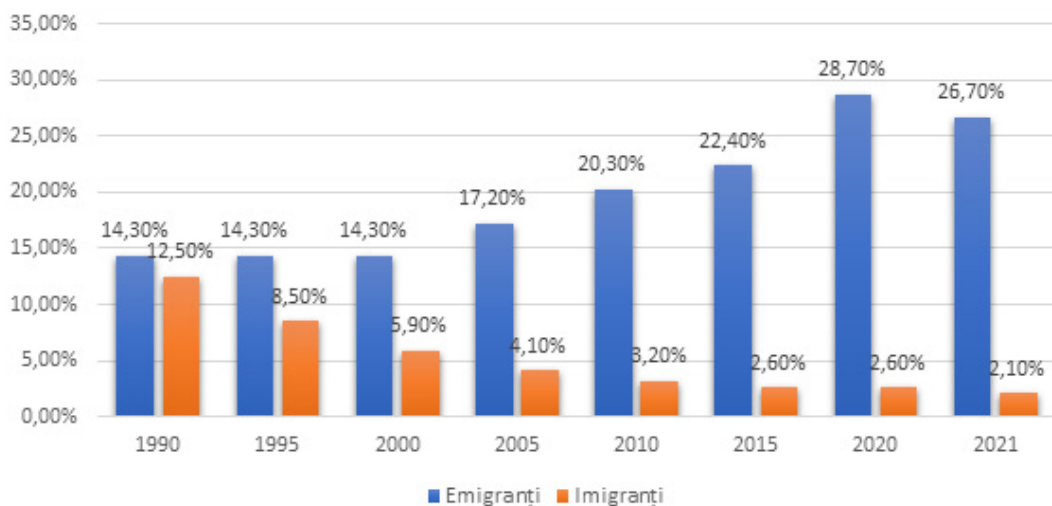
În întreaga lume, migrația populației este percepută din ce în ce mai mult ca o resursă, a cărei utilizare efectivă (sau neutilizare) poate determina în mare măsură succesul dezvoltării economice a țării [6]. Având în vedere tendințele actuale de dezvoltare a proceselor internaționale, precum și integrarea diferitelor țări într-un singur spațiu, procesele de migrație asociate cu depășirea consecințelor conflictelor interetnice capătă un rol foarte important. În plus, una dintre cele mai importante sarcini pentru dezvoltarea politică, juridică, socio-economică și culturală a acestor țări este depășirea factorilor negativi și folosirea factorilor pozitivi ai migrației externe.

În general, problemele migrației sunt tratate de oamenii de știință din diverse direcții și domenii ale științei - sociologie, economie, migrație, geografie, demografie etc. Interrelația factorilor și impactul consecințelor migrației externe a forței de muncă pare a fi o relație de cauzalitate între originile acestui fenomen și amenințările la adresa securității economice. În istoria studiului migrației, există diferite abordări ale fenomenului migrației și impactului acesteia asupra economiei. Cea mai acceptabilă este abordarea economică, care îmbină multe teorii și concepte. Tema impactului proceselor de migrație asupra sistemului economic a fost abordată de mai multe ori de către așa savanți ca: T. Man, J. B. Koliber, A. Smit, T. Malitus, K. Marks, D. Keynes, D. Bekker, D. Simon și K. Tayler. În Republica Moldova studiile în domeniul migrației externe a forței de muncă sunt realizate de către demografi, sociologi, istorici și economiști.

O analiză a publicațiilor privind problemele migrației din ultimii 30 de ani sugerează că, pe de o parte, s-a acumulat o cantitate semnificativă de date și, pe de altă parte, există anumite deficiențe în cercetare. Studiile moderne despre migrația externă a forței de muncă în Republica Moldova se bazează adesea pe metodele anilor '90. Metodele calitative sunt rar utilizate în cercetarea sociologică; există o lipsă evidentă a unor studii reprezentative de monitorizare a analizei aprofundate a evoluțiilor metodologice. Lipsa generală a publicațiilor este competitivitatea lor, lipsa unei baze empirice care să fundamenteze concluziile. În Moldova, nu există studii dedicate evaluării impactului migrației externe a forței de muncă asupra securității economice a statului. Pe de o parte, putem observa deja efectele pozitive care stau la baza politicii de migrație; pe de altă parte, migrația creează o mulțime de consecințe negative care afectează securitatea economică.

Analizând graficul din figura 1 putem observa că migrația din Republica Moldova își are începuturile chiar din primele zile ale suveranității. În anul 2021 numărul migranților din Republica Moldova atinge cifra de circa 1150000 de oameni, ceea ce constituie 28,7% din populația totală a țării. Fluxul de migranți moldoveni a crescut de la 14% în 1990 la 17% în 2005. Această tendință de creștere se observă și în următoarele perioade 2010 - 20,3%, 2015 - 22,4%, 2020 - 28,7%. În perioada anilor 2000-2020, numărul de migranți a crescut constant, într-un ritm de aproximativ 150.000 de persoane o dată la cinci ani (până la 248.000 în perioada 2015-2020). Ținând cont de faptul că, simultan cu depopularea, rata fertilității a fost scăzută, procentul de migranți internaționali a crescut cu 2-3% o dată la cinci ani. Cât privește numărul de imigranți din grafic se observă că numărul acestora este mereu în scădere, de la peste 500.000 (12,5% din populație) la puțin peste 100.000 (2,1%) [7].

Figura 1. Balanța migrației pentru anii 1990-2021 (în % din numărul total al populației).

Sursa: www.statistica.md

Emigrația din Republica Moldova continuă să depășească semnificativ imigrația. În ultimii ani, fluxurile de migranți pe termen lung au constituit cca 150 mii anual, în timp ce reîntoarcerea cetățenilor în țară se menține în jurul la 115 mii persoane anual. În perioada 2015-2020, rata emigrației a fost de 60 persoane la 1000 locuitori, iar rata imigrației de numai 40-43 persoane la 1000 locuitori. Migrația netă în anii 2015-2020 a fost estimată la -221,3 mii persoane care au părăsit Republica Moldova și nu s-au mai întors în țară, în valori relative reprezintă cca 8,2% din populația țării. Asemenea proporții ale migrației internaționale au fost doar în perioada anilor 2005-2010 când s-au intensificat fluxurile migraționale sub influența politicilor de reîntregire a familiei în țările europene [2].

Conform datelor prognozei 2014-2035, elaborată de către Centrul de Cercetări Demografice al Institutului Național de Cercetări Economice, în următoarele decenii scăderea populației va continua într-un ritm destul de rapid. Scăderea anuală a populației poate fi de 1,1-2%. Conform scenariului de prognoză scăzut (menținerea natalității la

nivelul anului 2014, migrația populației în mărime de 1% -1,3% din totalul populației, o creștere a speranței de viață de la 64,9 la 67 de ani pentru bărbați și de la 73,7 la 75,8 ani pentru femei) până în 2035 populația țării poate scădea la 2085,8 mii (cu 28,4%) [1].

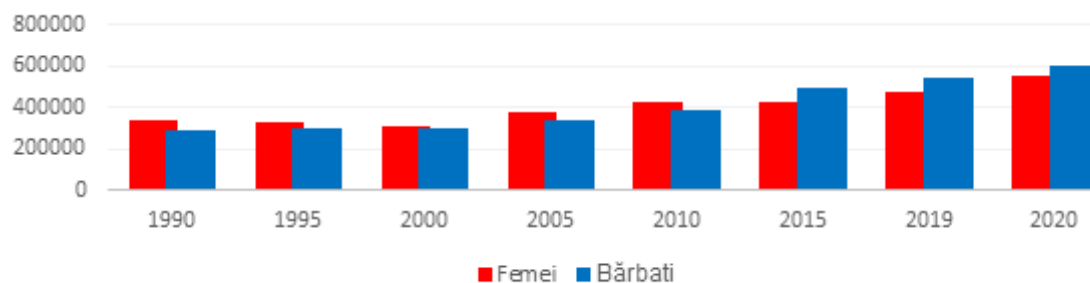
Fenomenul migrației în scop de muncă este răspândit pe tot teritoriul țării, în procesele migrației participă atât bărbații, cât și femeile. În figura 2 este prezentat numărul de emigranți în funcție de sex.

Precum se vede în graficul din figura 2, în fluxul de migranți observăm că numărul femeilor care migrau cu scop de muncă din 1990-2010 este mai mare decât cel al bărbaților, pe când în perioadele următoare se observă tendința treptată de masculinizare a forței de muncă migrante (de la 58% bărbați și 42% femei în 2015 la 52% bărbați și 48% femei în 2020).

Distribuția pe grupuri de vârste în funcție de țara de destinație este diferită, fiind explicată de oferta de muncă și specificul țării de destinație.

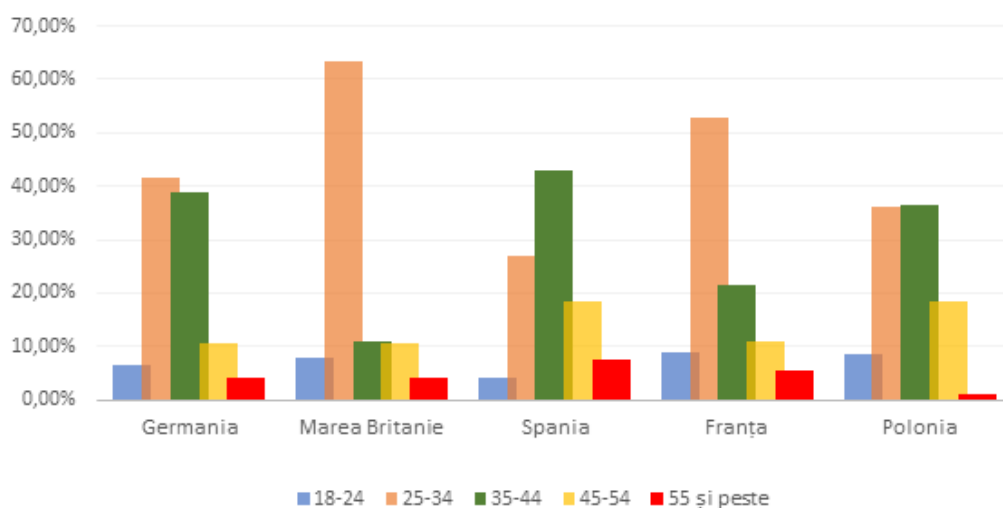
Din graficul prezentat se observă că în Marea Britanie, Franța și Germania cea mai mare pondere o au migranții cu vârsta cu-

Figura 2. Dinamica distribuției migranților în scop de muncă în funcție de sex (1990-2020).

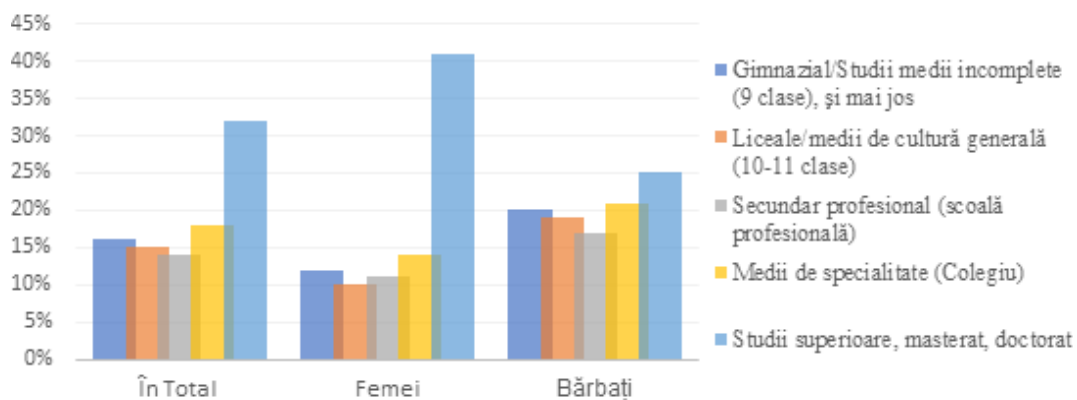
Sursa: www.statistica.md

Figura 3. Distribuția migranților în scop de muncă pe grupuri de vârste anul 2020.

Sursa: www.statistica.md

Figura 4. Repartizare a resurselor de muncă în funcție de calificarea sa anul 2020.

Sursa: www.statistica.md

prinsă între 25-34 ani, adică tinerii și tinerele apte de muncă. În Germania bărbații sunt mai tineri, circa 53% au vârsta până la 35 ani, printre femei circa 56% au 35 ani și mai mult. Cât privește Spania, aici observăm că ponderea cea mai mare o au migranții în grupa de vârstă 35-44 ani.

Analizând nivelul de repartizare a resurselor de muncă în funcție de calificare, se observă că din numărul total de migranți 32 % sunt persoanele cu studii superioare, 18 % au studii medii de specialitate (colegiu), 16% studii - gimnaziale/studii medii incomplete (9 clase), și mai jos, 15% - studii liceale/medii de cultură generală (10-11 clase) și 14% studii secundar profesional (școală profesională).(figura 4.).

Înrăutățirea situației demografice din Republica Moldova este cauzată direct sau indirect de contextul politic, economic și nu în ultimul rând de cel social.

Depopularea țării este un adevărat pericol, un cerc vicios: populația este în scădere pentru că nu sunt locuri de muncă, pentru că nu sunt întreprinderi, pentru că nu sunt investiții. Motivul principal nu este doar în scăderea natalității, ci și în emigrația în masă. În perioada anilor 1991-2015 Republica Moldova a pierdut un număr extrem de mare de oameni, dovadă fiind rezultatele recensămintelor populației din țările gazdă. Astfel, contingentul de nativi în Republica Moldova, conform runde de recensăminte din 2011, este de 585 mii persoane, ceea ce reprezintă circa 20% din populația totală a țării. În anii cu cea mai mare intensitate a emigrației (2008-2011), pierderile au variat între 13-15 persoane la 1000, sau 1,3-1,5% din totalul populației. În 2007, coeficientul de pierdere din migrație a fost de 12‰, în 2012-2013. – 10‰. În anii 2014-2015 coeficientul de pierdere în migrație a scăzut la 8‰. Cel mai mare număr de cetățeni ai Republicii Moldova a plecat în Rusia și Italia [4].

Republica Moldova se ciocnește cu

situația când specialiștii tineri, activi, apti de muncă, plătitori de impozite părăsesc țara și deseori pentru totdeauna. În prezent deja există un deficit de medici, profesori, ingineri, muncitori calificați etc. În ciuda remitențelor migranților de muncă, migrația populației a avut un impact negativ asupra tuturor aspectelor dezvoltării societății și va fi foarte dificil de completat această nișă creată atât pe piața muncii, cât și în societatea civilă.

Pandemia de COVID-19 din 2020 a avut un impact semnificativ asupra tuturor domeniilor vieții și economiei țărilor lumii. Consecințele negative au afectat și migranții de muncă din întreaga lume, care s-au trezit blocați în țara gazdă fără acces la servicii medicale, mulți și-au pierdut locurile de muncă și veniturile. În 2021 față de 2020, volumul remitențelor transferate în Moldova prin intermediul băncilor în favoarea persoanelor fizice a crescut cu 8,4% (+125,09 milioane de dolari) – până la 1 miliard 611,83 milioane de dolari. Republica Moldova se situează în top-20 state cele mai dependente de remitențe, și anume 25% din veniturile totale ale gospodăriilor de la țară revin remitențelor.[3]

Rolul remitențelor în toată lumea, nu doar în Republica Moldova, este de a finanța consumul. Faptul că aceste remitențe nu au contribuit în mod direct la creșterea investițiilor, nu s-au transformat direct în investiții, este o situație absolut normală, pentru că factorii principali care au determinat emigrarea și, respectiv, creșterea remitențelor au fost de ordin social-economic, adică din cauza sărăciei, cei care au plecat nu au reușit să acopere acest consum din surse interne. Prin urmare, remitențele în mod logic vin să compenseze această insuficiență de venituri la nivel local.

Concluzii. Studiul aspectelor economice ale migrației externe a forței de muncă a făcut posibilă deducerea următoarelor concluzii:

- migrația externă a forței de muncă este unul dintre cei mai importanți regulatori ai populației de vârstă activă;

- este un catalizator al repartizării resurselor de muncă în funcție de nivelul de calificare al acestora;

- migrația externă a forței de muncă stimulează concurența pe piața muncii și contribuie la schimbarea calitativă a acesteia. De regulă, este cauzată de dorința de a îmbunătăți condițiile de viață și este direct legată de situația de pe piața muncii.

Având în vedere asigurarea insuficientă a infrastructurii socio-economice, migrația forței de muncă înalt calificate este în creștere. Principala forță motrice din spatele migrației sunt factorii bazați pe nevoile sociale și personale.

Cele mai semnificative amenințări ale migrației externe a forței de muncă sunt următoarele:

- migrația externă a forței de muncă poate cauza prejudicii grave potențialului economic și al celui de muncă;

- migrația populației apte de muncă duce la o scădere a producției în anumite sectoare ale economiei;

- migrarea specialiștilor de înaltă calificare duce la degradarea potențialului tehnico-stiințific al țării.

Am dori să subliniem imperfecțiunea judecăților referitor la unele dintre presupusele beneficii ale exportului de muncă:

1. Teza conform căreia migrația forței de muncă este temporară nu este pe deplin justificată. Analizând experiența altor țări în domeniul migrației forței de muncă, am constatat că migranții de muncă plecați în străinătate pentru a lucra, nu numai că nu s-au întors în patria lor istorică, dar și-au luat ulterior familiile cu ei, căutând oportunități de a obține dreptul de ședere. Apariția diasporei a făcut posibilă întărirea legăturilor etnice în străinătate și a creat astfel condițiile unui nou val de migrație a forței de muncă.

2. Nu este fundamentată teza conform

căreia exportul forței de muncă, și ca urmare a remitențelor sistematice ale migranților de muncă, vor stimula o creștere economică ridicată. Nu negăm faptul că remitențele migranților de muncă îmbunătățesc semnificativ situația financiară a familiilor, dar nu pot garanta o creștere economică ridicată. Deoarece exportul de muncă acoperă în principal populația aptă de muncă, ca urmare a migrației în țara donatoare, numărul populației apte de muncă care participă la procesele de valoare adăugată este redus, iar veniturile statului sunt reduse. Mai mult, exportul de forță de muncă pe scară largă abate atenția guvernului de la atragerea investițiilor străine directe în economie, care ar putea contribui la crearea de noi locuri de muncă în țară.

3. Teza conform căreia exportul de forță de muncă va reduce rata de creștere a șomajului nu este confirmată. Migrația forței de muncă poate reduce severitatea problemei șomajului doar pentru o perioadă relativ scurtă.

Pe lângă rezultatele economice ale exportului de muncă, trebuie remarcate multe consecințe sociale negative:

- separarea relativ lungă a membrilor familiei poate duce în cele din urmă la discordie în relațiile de familie și chiar la destrămarea familiei;

- din punct de vedere demografic, separarea relativ lungă a membrilor familiei poate duce în cele din urmă la o scădere naturală a creșterii natalității și la o creștere a structurii demografice a populației a numărului de persoane în vârstă și cu dizabilități;

- lipsa de atenție în familie față de copii poate duce la faptul că copiii încep să dea semne de comportament deviant, pot începe să se drogheze sau să se angajeze pe o cale criminală;

- persoanele care în mod sistematic și pentru o lungă perioadă de timp efectuează muncă „grea și murdară” în străinătate, trăiesc și lucrează în condiții necorespunzătoare

toare, se pot îmbolnăvi în cele din urmă sau chiar aduce boli periculoase în țara lor, care pot reprezenta apoi o amenințare pentru societate.

Este evident că oprirea imediată al exportului de muncă nu este soluția optimă din cauza dependenței puternice a economiei țării de remitențe. Cu toate acestea, trebuie luate o serie de măsuri pentru a reduce exportul de forță de muncă și pentru a utiliza mai bine resursele de muncă ale Republicii Moldova pentru a îmbunătăți bunăstarea populației pe termen lung. Pe baza celor de mai sus, putem trage următoarele concluzii.

1. Este necesară stimularea migrației interne, spre deosebire de cea externă. Resursele de muncă vor aduce mai multe beneficii țării dacă sunt folosite pentru a crea valoare adăugată în țară. Posibil, acest lucru va necesita stimularea proceselor de dezvoltare urbană, urbanizarea vieții în zonele rurale și stimularea creării de noi locuri de muncă.

2. Este necesară îmbunătățirea climatului investițional pentru a atrage investiții directe. În acest scop, se recomandă reducerea volumului total al sarcinilor fiscale, creșterea eficienței sectorului bancar, minimizarea gradului de intervenție a statului în

economie și simplificarea legislației fiscale și vamale.

3. Ponderea sectorului serviciilor în PIB-ul țărilor în curs de dezvoltare este mult mai mică decât în țările dezvoltate. Acest fapt, în opinia noastră, demonstrează clar potențialul de dezvoltare al sectorului serviciilor și face posibilă identificarea unei alte oportunități importante de creștere economică. Dezvoltarea sectorului serviciilor poate reduce tensiunea în domeniul reglementării proceselor de migrație.

Astfel, conform analizei, evoluția economiei mondiale se caracterizează prin trei tendințe principale - internaționalizarea, transnaționalizarea și globalizarea producției și schimburilor, ceea ce sporește mult rolul și importanța factorului migrației în aceste procese. În contextul acestor procese de globalizare, statele donatoare de forță de muncă trebuie să abordeze următoarele priorități pentru a-și asigura propria securitate economică: crearea unei economii de înaltă eficiență, orientarea economiei către rezolvarea problemelor sociale, realizarea unei calități ridicate a vieții, crearea de instituții și mecanisme care să permită îmbinarea eficienței economice cu justiția socială.

BIBLIOGRAFIE

1. Population situation analysis in the Republic of Moldova / Gagauz Olga (coord.); UNFPA, Centre for Demographic Research. Chisinau, 2016, 176 p.

2. ILO, International Labor Organization (2020). Protecting migrant workers during the COVID-19 pandemic Recommendations for Policymakers and Constituents. Policy Brief, April. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_743268.pdf

3. The World Bank (2020a). COVID-19 Crisis through a Migration Lens. Migration and Development, Brief 32, April. <https://www.worldbank.org/en/topic/socialprotection/publication/covid-19-crisis-through-amigration-lens>

4. The World Bank (2020b). Migration and Remittances Data. <https://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migrationremittances-data>

5. Табак Т. Эмиграция из Республики Молдова в постсоветский период // Демографическое развитие постсоветского пространства: сб. статей и аналитических материалов / под. ред. М. Б. Денисенко, Р. В. Дмитриева, В. В. Елизарова. - М:

Экономический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 2018, 368 с. Демографические исследования. ISBN 978-5-906783-85-1. <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=44887&p=attachment>

6. Дмитриев А. В. Миграции: конфликтное измерение, 2007, 416 с.

7. www.statistica.md

Prezentat: 7 iunie 2022

E-mail: homitcaia@mail.ru

vitalie_cazacu@mail.ru